

AGGTELEKI NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG

TOKAJ-BODROGZUG TÁJVÉDELMI KÖRZET

BODROGZUG VÍZITÚRA TANÖSVÉNY

1

A Bodrogzug Vízitúra Tanösvény

Az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság működési területén található a három nagyobb részből (Bodrogzug, Kopasz-hegy, Taktaköz) álló, 1986-ban alapított Tokaj-Bodrogzug Tájvédelmi Körzet.

A védett terület nagy része – Tokaj-hegyaljai történelmi borvidék kultúrtáj-ként – az UNESCO Világörökség listáján is szerepel.

Természeti értékei rendkívül változatosak, védett övezetében az alföldi nedves, vizes élőhelyekre, illetve a középhegységekre jellemző növény-, rovar- és állategyüttesek jelentős része megtalálható.

1989 óta nemzetközi jelentőségű vizes élőhely, ún. Ramsari Terület, ezenkívül a Natura 2000 hálózat része, melyen belül különleges madárvédelmi, illetve kiemelt jelentőségű, különleges természetmegőrzési terület.

E számtalan értéket magában hordozó terület egyik fontos alkotórészének, a Bodrogzugnak bemutatását szolgálja a Bodrogzug Vízitúra Tanösvény, amelynek egyes állomásai ismertetik meg a látogatót ezzel a páratlan területtel. A tanösvény bejárása során megismerkedhet a látogató a Bodrogzug természeti és kulturális értékeivel. Természetes élőhelyein láthatja élővilágát, számos védett növény- és állatfajjal találkozhat, illetve képet kap a tájat kialakító erőkről, annak földrajzi elemeiről, történetéről.

A Bodrog és a Bodrogzug vízi útjai hazánk talán legbiztonságosabb túrázó helyei. A lassú Bodrog a Tisza visszaduzzasztó hatása miatt szintre állóvíznek tűnik, így ideális gyakorló terep kezdők számára is, hasonlóan az ártér csatornáinak békés vizeihez.

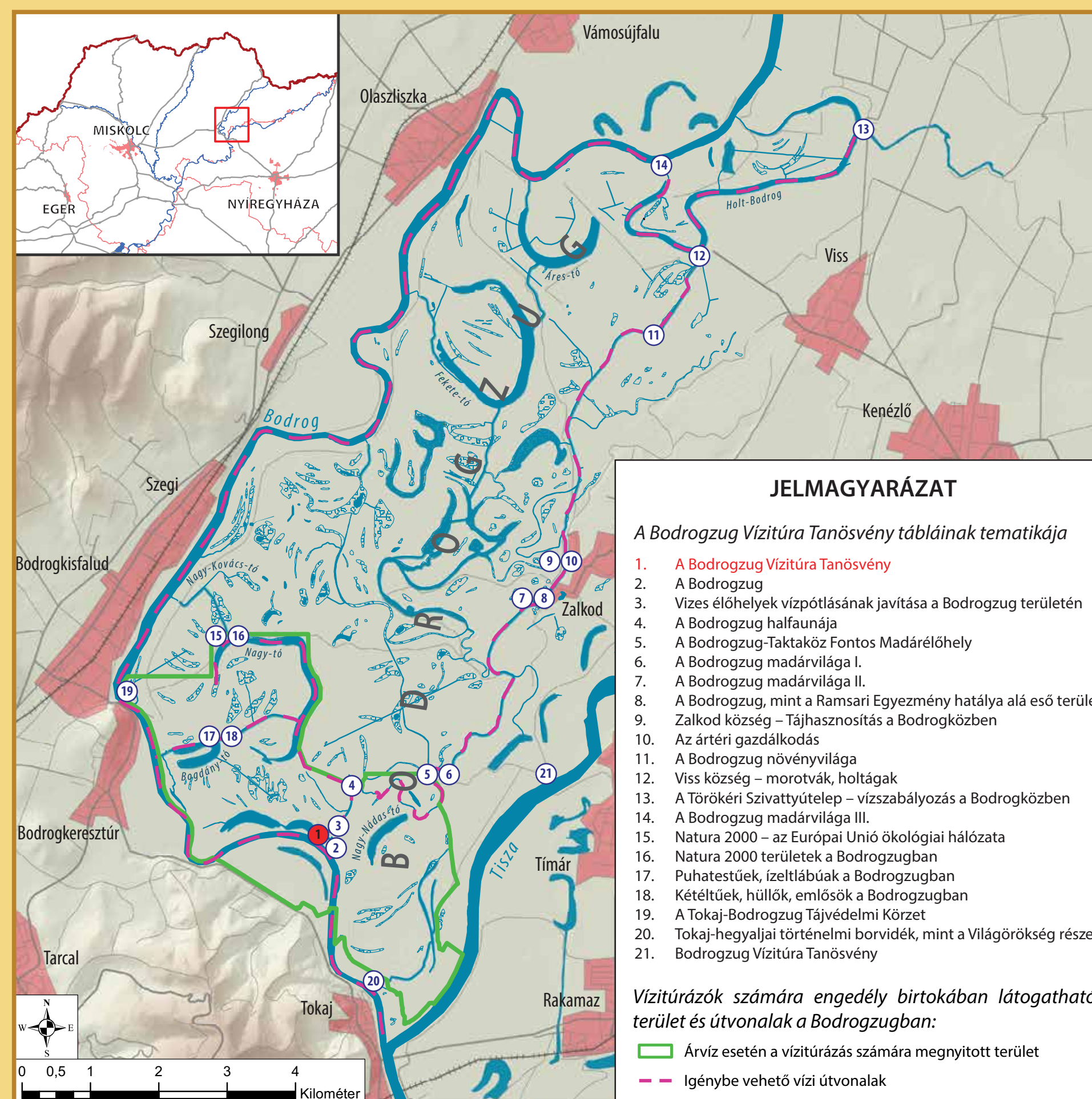
A Bodrogzugban normál vízállásnál mintegy 27 km túraútvonal található, amelyről a túrázók a Bodrog folyó felé északon (27 fkm) és délen (4 fkm) egyaránt ki tudnak jutni, s amely így körbe is járható. Összességében mintegy 60 km evezős útvonallal rendelkezik, ami több napos túrákra is alkalmas.

A Bodrogzug területe árvíz idején is számos érdekességgel szolgál. Az előntés által átalakuló táj képe, háttérben a Zemplén vonulataival és a Kopasz-heggyel, egyedülálló – talán nem csak hazai viszonylatban. A Bodrogzug területének déli része, mintegy 1400 ha, a látogatási engedély birtokában megtekinthető.

A természeti értékek védelmének, az élővilág zavartalanságának érdekében a Bodrogzug védett területe 2004-től csak engedély birtokában látogatható. Ezt az engedélyt 2008-tól az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóságtól lehet megszerezni, a www.bodrogzug.hu honlapon lévő foglalási rendszeren keresztül, illetve az ott feltüntetett együttműködő partnerek közreműködésével. A látogatás részleteiről a honlap, illetve a Bodrogzug-Vízitúra FaceBook oldal ad tájékoztatást.

A Bodrogzug Vízitúra Tanösvény látogatásához kapcsolódó főbb szabályok:

- A területen csak az ANP Igazgatóság által kiadott látogatási engedély birtokában lehet vízitúrázni
- A túrán a résztvevők száma nem haladhatja meg az engedélyezett létszámot
- A szabályozás hatálya minden vízi járműre és vízi sporteszköze kiterjed,

így különösen a csónakokra, a kizárólag versenyzésre és edzésre szolgáló vízi járművekre, a kajakokra és kenukra, valamint a motoros kiséphajóra

- Motoros kiséphajóval csak munkavégzés céljából lehet a területen tartózkodni (kezelők, halászatra jogosultak, rendészeti szervek)
- A védett területen táborozni csak az arra kijelölt helyen lehet (jelenleg csak Zalkodon van kijelölt hely)
- A túra során keletkezett hulladékot a területről el kell szállítani, vagy a kijelölt hulladékgyűjtőben kell elhelyezni
- A túrákon résztvevők csak a megadott vízállásoknak megfelelő vízitúra-útvonalon haladhatnak
- A túravezetőnek (engedélyt kérőnek) gondoskodnia kell a csoport egyben tartásáról
- A vízi madárvilág zavarása (pl. 30 méteren belüli megközelítése, hangoskodás) tilos
- A túra során a résztvevők kötelesek az ANP Igazgatóságtól kapott okmányt/igazolást (látogatási engedélyt) maguknál tartani és ellenőrzéskor bemutatni
- A túravezetőnek (engedélyt kérőnek) személyesen jelen kell lennie a túrán, az ellenőrzéskor személyazonosságát igazolnia kell. (Ennek hiányában a látogatási engedély nem érvényes)
- A 14 év alatti résztvevők korát igazolni kell (diákigazolvány)
- A résztvevők kötelesek betartani a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. tv-ben foglaltakat
- A túravezetőnek (engedélyt kérőnek) kötelessége ismertetni a túrán résztvevőkkel a látogatási szabályokat
- A túrán mindenki saját felelősségére vesz részt
- A területen közlekedni napkeltétől napnyugtáig, jó látási viszonyok között szabad

A Bodrog folyón hajóközlekedésre is számítani kell, ezért a vízi közlekedés szabályainak betartására különösen ügyelni kell!

KÉRJÜK ÓVJA VÉDJE TERMÉSZETI ÉRTÉKEINKET!

AGGTELEKI NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG

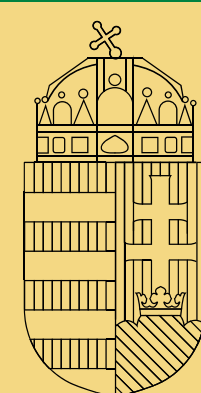
3758 Jósvafő, Tengerszem oldal. 1. - Tel.: (36) 48/506-000 Fax: (36) 48/506-001
info.anp@t-online.hu - www.anp.hu

Vízitúra belépési engedély: www.bodrogzug.hu

A tábla kihelyezése a „Vizes élőhelyek vízpótlásának javítása a Bodrogzug területén” című európai uniós támogatás segítségével, a Környezet és Energia Operatív Program (azonosító szám: KEOP-3.1.2/2F/09-11-2013-0017) keretein belül valósult meg.

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Regionális
Fejlesztési Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

AGGTELEKI NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG

TOKAJ-BODROGZUG TÁJVÉDELMI KÖRZET

BODROGZUG VÍZITÚRA TANÖSVÉNY

2

A Bodrogzug

A Bodrogzug meglehetősen vadregényes, a környezetétől folyókkal, csatornákkal, erekkel elzárt terület, megközelíteni közúton és vasúton csak a külső határait lehet. Részét képezi a Tokaj-Bodrogzug Tájvédelmi Körzetnek, tehát természetvédelmi oltalom alatt álló terület.

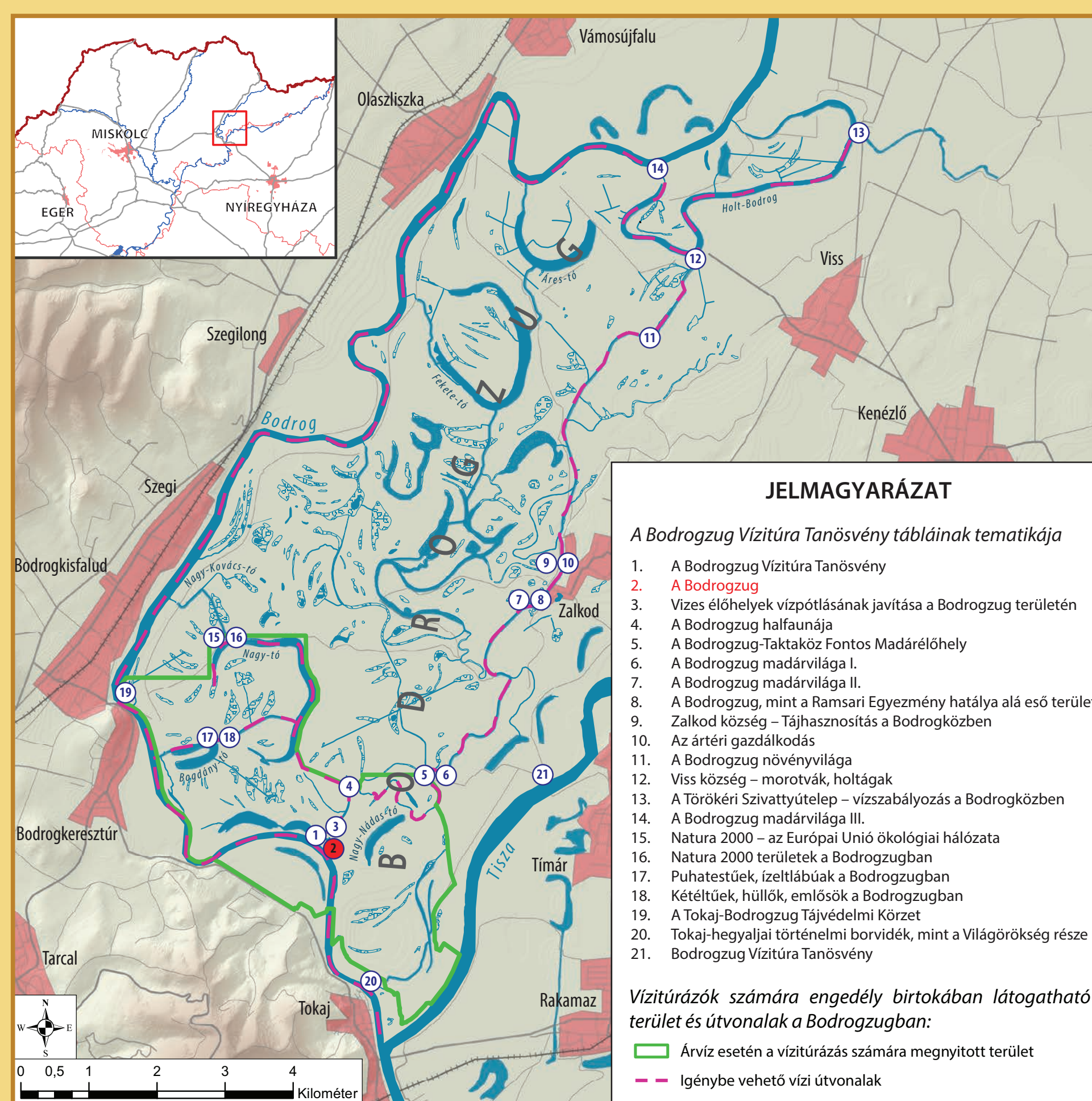
A Bodrogzug a Tisza és a Bodrog folyók által határolt 945 km² kiterjedésű Bodrogtörzs déli része. Nagyrészt ártéri síkság, melyet a folyók árvizei évről évre elöntenek. Legszembetűnőbb felszínalakítási formái a lefűződött folyókanyarulatok, a morotvák, melyek kedvelt pihenő és táplálkozó helyei a vízi madárvilágnak.

Vízrajzi adottságait a Tisza és a Bodrog-folyók határozzák meg. A szabályozások előtt a Bodrogzugot az év jelentős részében víz borította és az árvizek levonulása után nagy kiterjedésű lápos, mocsaras, mezőgazdasági művelés alá nem vonható területek maradtak vissza.

Az árvizek kivédésére létesített gátrendszerek és csatornák megépítése és a folyók szabályozása ellenére a Bodrogzug területét évente átlagosan 30-50 napig víz borítja. A vízjárás az ősi, természetes állapotokra hasonlít – ez hazai és európai viszonylatban is ritka. Természetvédelmi szempontból kiemelkedő jelentőségű Ramsari Egyezmény hatálya alá tartozó terület a Natura 2000 hálózat része is egyben.

A Bodrogzugra jellemzőek a nedves rétek, mocsaras, lápos területek, melyek közt megjelennek a fűz-nyár fajok alkotta puhafás ártéri, valamint kisebb foltokban a tölgy-kőris-szil ligeterdők. Egykor nagyobb területre szét boríthatták a keménylombos ligeterdők, azonban amellett, hogy a vízi erőművek jelentősen megváltoztatták a termőhelyi, vízháztartási viszonyokat, sokukat nemes nyáras faültetvénné alakítottak át. A mocsaras, lápos részeket magasságok, nádasok uralják. A holtágak vizében a legkülönbözőbb hínártársulások fordulnak elő. Sekély, mocsaras vízfelületeken békalencse, tavirózsa, tündérrózsa és rucaüröm nő. A nedves réteken virágzik a szibériai nőszirm.

A Bodrogzug igazi édenkert a kételtűek számára. Több békafaj is előfordul a területen (pl. mocsári béka), a csatornák, holtágak pedig pettyes és tarajos götte élőhelyei is. Sekély, gyorsan felmelegedő vízfelületei ideális élőhelyet nyújtanak védett halfajainknak, például a réti csíknak és a lápi pócnak. A mocsaras vizek otthont teremtenek a vidrapók számára.

JELMAGYARÁZAT

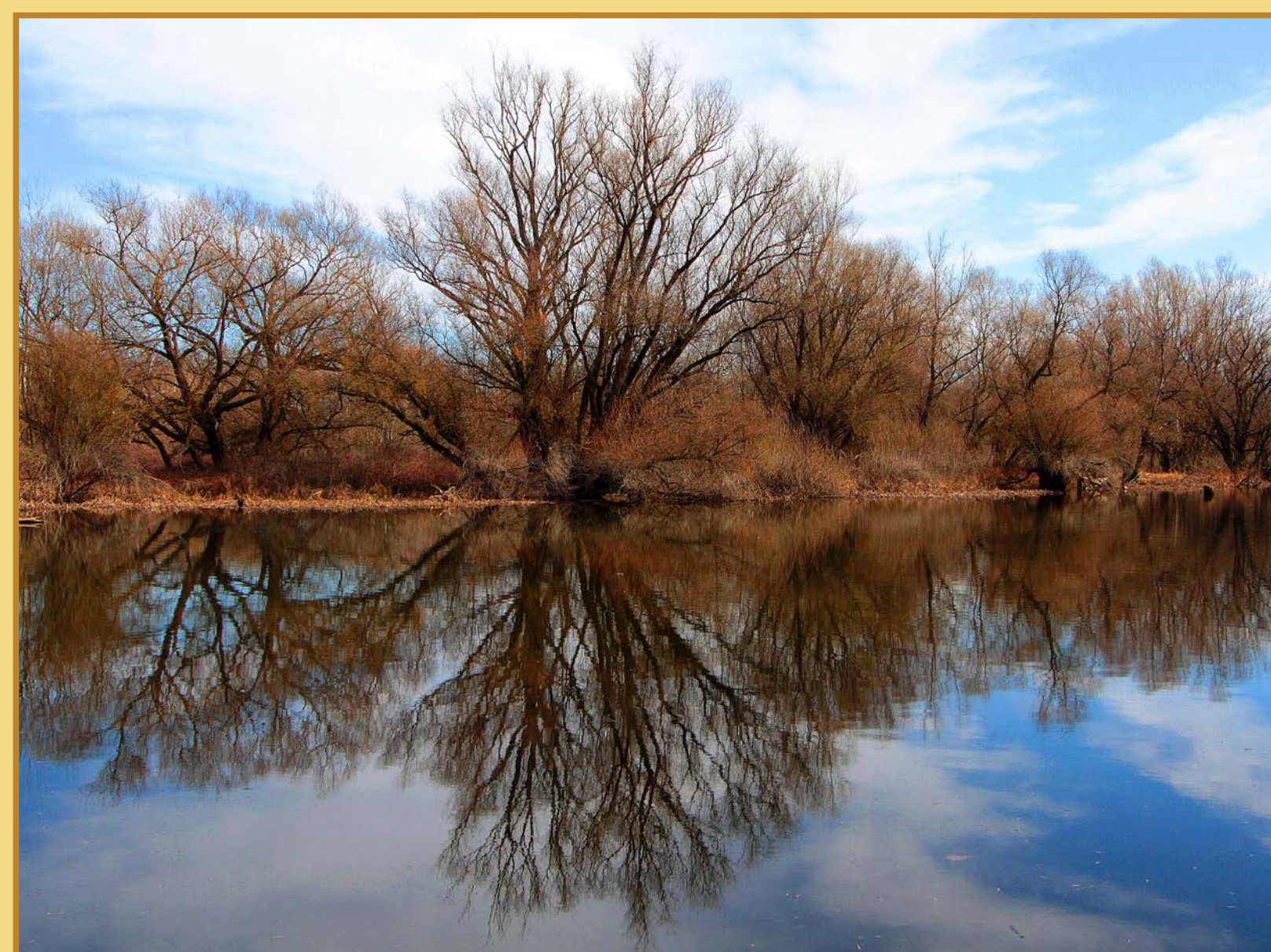
A Bodrogzug Vízitúra Tanösvény tábláinak tematikája

1. A Bodrogzug Vízitúra Tanösvény
2. A Bodrogzug
3. Vizes élőhelyek vízpótlásának javítása a Bodrogzug területén
4. A Bodrogzug halfaunája
5. A Bodrogzug-Taktaköz Fontos Madárelőhely
6. A Bodrogzug madárvilága I.
7. A Bodrogzug madárvilága II.
8. A Bodrogzug, mint a Ramsari Egyezmény hatálya alá eső terület
9. Zalkod község – Tájhasznosítás a Bodrogtörzsben
10. Az ártéri gazdálkodás
11. A Bodrogzug növényvilága
12. Viss község – morotvák, holtágak
13. A Törökéri Szivattyútelep – vízsabályozás a Bodrogtörzsben
14. A Bodrogzug madárvilága III.
15. Natura 2000 – az Európai Unió ökológiai hálózata
16. Natura 2000 területek a Bodrogtörzsben
17. Puhatestűek, ízeltlábúak a Bodrogtörzsben
18. Kételtűek, hüllők, emlősök a Bodrogtörzsben
19. A Tokaj-Bodrogzug Tájvédelmi Körzet
20. Tokaj-hegyaljai történelmi borvidék, mint a Világörökség része
21. Bodrogzug Vízitúra Tanösvény

Vízitúrázóknak számára engedély birtokában látogatható terület és útvonalak a Bodrogtörzsben:

- Árvíz esetén a vízitúrázás számára megnyitott terület
- Igénybe vehető vízi útvonalak

Számtalan madárfajnak nyújt fészkelő- és pihenőhelyet. Ligeterdőiben fekete gólya, barna kánya és réti fülesbagoly, nedves rétjein a haris fészkel. A sekély vízfelületeken kócsag- és gémfajok vadásznak. A nádasok igazi gyöngyszeme a nádi poszáta és a nádi rigó. Rendkívül gazdag madárfaunája miatt Közép-Európa egyik legjelentősebb vízimadár-védelmi természetvédelmi területének számít.

Fotó: Molnár Antal

Fotó: Molnár Antal

KÉRJÜK ÓVJA VÉDJE TERMÉSZETI ÉRTÉKEINKET!

AGGTELEKI NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG

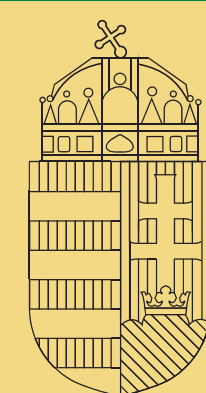
3758 Jósvafő, Tengerszem oldal. 1. - Tel.: (36) 48/506-000 Fax: (36) 48/506-001
info.anp@t-online.hu - www.anp.hu

Vízitúra belépési engedély: www.bodrogzug.hu

A tábla kihelyezése a „Vizes élőhelyek vízpótlásának javítása a Bodrogzug területén” című európai uniós támogatás segítségével, a Környezet és Energia Operatív Program (azonosító szám: KEOP-3.1.2/2F/09-11-2013-0017) keretein belül valósult meg.

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Regionális
Fejlesztési Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

AGGTELEKI NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG

TOKAJ-BODROGZUG TÁJVÉDELMI KÖRZET

BODROGZUG VÍZITÚRA TANÖSVÉNY

3 Vizes élőhelyek vízpótlásának javítása a Bodrogzug területén

A „Vizes élőhelyek vízpótlásának javítása a Bodrogzug területén” című pályázati programot az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság, mint projektgazda valósította meg, konzorciumi szerződés által szabályozott módon az Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatósággal együttműködésben.

A projekt által érintett terület, a Bodrogzug, az ország egyetlen olyan területe, melyet – a Bodrog és a vele kölcsönhatásban lévő Tisza nagyobb árhullámainak következtében – rendszeresen elönt az ár. Évente 40-50 napig, esősebb esztendőkből 100 napig is víz borítja. Ilyenkor csak a Viss–Zalkod–Kenézli közötti „homoksziget”, valamint a folyók mentén épített gátak emelkednek ki a vízből. Az áradás kártételeinek csökkentésére a meglévő nyári gátak, a víz levezetésére kiépített csatornarendszer szolgál.

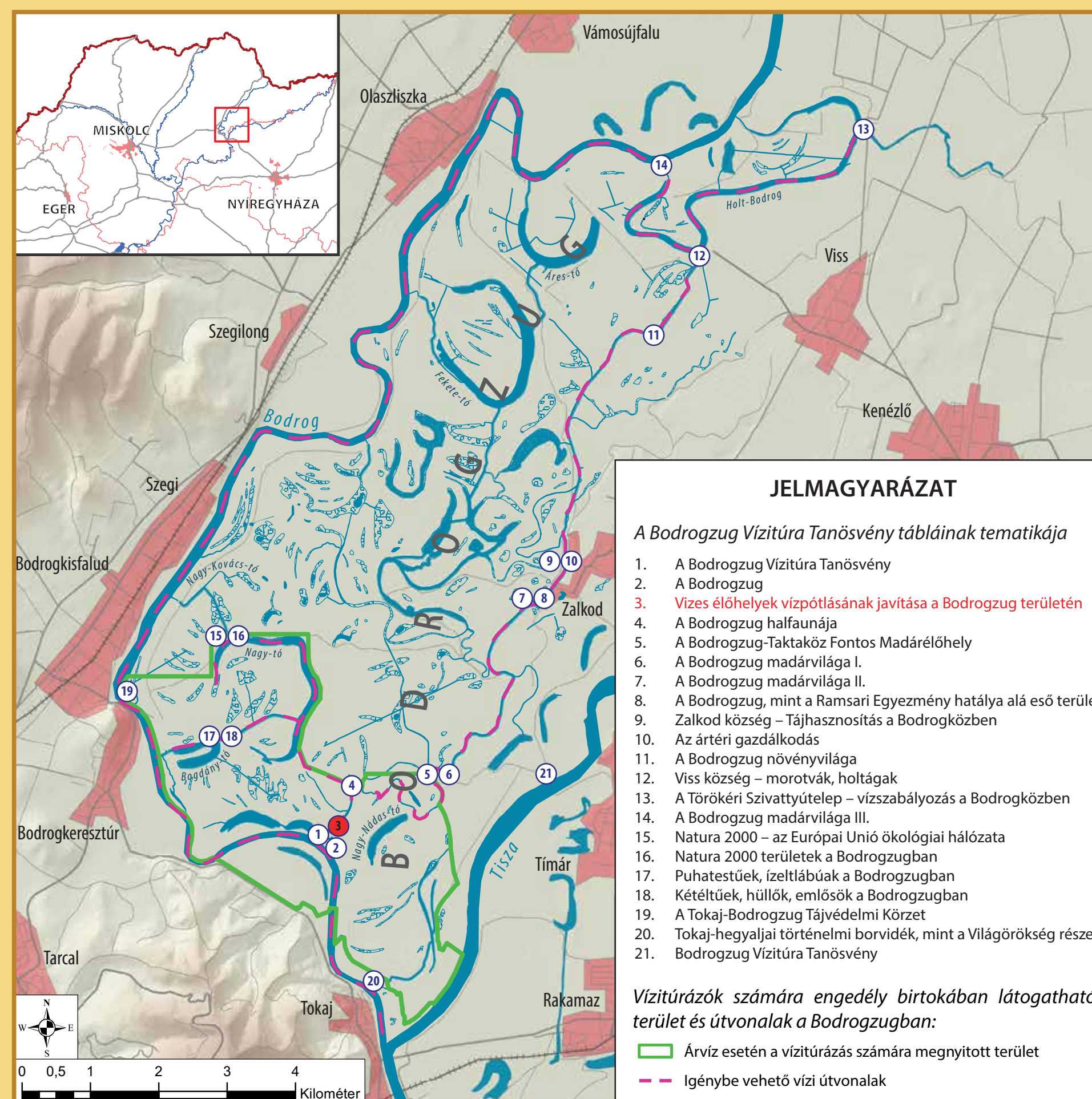
A vízjárási viszonyok a vízszabályozások előtti, természetes állapotokra hasonlítanak, ami nemcsak hazai, hanem európai viszonylatban is kiemelkedő természetvédelmi jelentőséget biztosít a területnek.

A Bodrogzug jelentős része a Tokaj-Bodrogzug Tájvédelmi Körzet részeként országos jelentőségű védett természeti terület, továbbá a HUBN10001 azonosító számú, Bodrogzug–Kopasz-hegy–Taktaköz megnevezésű, különleges madárvédelmi terület és a HUBN20071 azonosító számú, Bodrogzug és Bodrog hullámtere megnevezésű, kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület részeként bekerült a Natura 2000 területek hazai hálójába. A védettség alá eső rész egyúttal Ramsari terület is.

Bár a Bodrogzug teljes vagy részleges ármentesítésére 1857 óta sok kísérletet tettek, az a mai napig nyílt ártér, sőt a 2001. évben részlegesen elbontott, illetve már korábban sok helyen átszakadt nyári gát, működésképtelen zsilip ma már a legkisebb áradások számára is csaknem szabad elöntést enged.

Összhangban a hazai természetvédelem stratégiai célkitűzéseivel, az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság által megvalósított fejlesztés fontos célkitűzéseként tartja számon a természetvédelmi kezelést igénylő NATURA 2000, védett, valamint fokozottan védett természeti területek ökológiai potenciáljának megőrzését. A projekt komplex célkitűzése volt az országos jelentőségű védett és Ramsari egyezményes bodrogzugi terület, mint értékes vizes élőhely megőrzése, fenntartása – ezzel összefüggésben az őshonos, védett növény- és állatfajok védelme. A cél eléréséhez a következő tevékenységek valósultak meg:

- A nyári gát egyes szakaszainak visszabontása Olaszliszka, Bodrogkeresztúr és Tokaj térségében
- A nyári gát építéseinél megszüntetett (áttöltött) vagy feliszapolódott erek, csatornák helyreállítása
- A bodrogzugi vízelvezető főcsatornák vízellátó képességének helyreállítása
- Csatornaátereszek helyreállítása, illetve bontása
- A nyári gátba beépített, meglévő műtárgyak rekonstrukciója, átépítése, bontása
- Új átereszek építése
- Vízszinttartó műtárgyak építése
- Csónakzsilip építése
- Mederátjárók építése
- Vadmenekítő dombok építése
- Madármegfigyelő torony építése
- A Bodrogzug Vízitúra Tanösvény tábláinak aktualizálása és kiegészítése jelen projekt bemutatásával

A védett bodrogzugi csatornák vízellátó képességének növelése biztosítja a Bodrogzug jelentős részének vízcseréjét, vizes élőhelyeinek egyenletesebb vízellátását, kedvezően befolyásolja a térség vízháztartását, fékezi a holtmedrek eutrofizációját, így elősegíti a vizes élőhelyek és a vízi életközösségek megőrzését. A beavatkozások hatására, a fejlesztés eredményeként számos, európai uniós szempontból kiemelt jelentőségű élőhely kiterjedése növekedik, vagy természeti állapota szinten tartható.

A vizet be- és kieresztő műtárgyak segítségével egyenletesebbé és szabályozhatóbbá tehető a Bodrogzug vízellátása, javítható a vízháztartása, mindez jelentős mértékben elősegíti a vizes élőhelyek megőrzését. A vízborítás szabályozásával csökkenthető a gyepterületeken az invazív gyalogkac előretörése.

Az egyes holt medrekhez vezető árkok, csatornák, erek tisztítása, karbantartása elősegíti a holt medrek vízcseréjét, hosszú távon pedig állaguk megőrzéséhez vezet.

A megépült új átereszek és mederátjárók lehetővé teszik a vízviesszatartó műtárgyak által megemelt vízszintű csatornákon, ereken keresztül a közlekedést, így a területkezelési és az ellenőrzési feladatokat ellátását.

A Bodrogzug vízellátásának javítását, szabályozhatóvá tételét, ezáltal természeti állapotának hatékony megőrzését, helyreállítását célzó beruházás kivitelezője – az eredményes közbeszerzési eljárás során kiválasztott – AQUA-GENERAL Kft.

Az AQUA-GENERAL Kft. 2005 óta végzi tevékenységi körén belül mezőgazdasági, környezetvédelmi beruházások megvalósítását. E beruházások kivitelezése során a szolgáltatásnyújtás teljességére töreksenek, amely magában foglalja a beruházás minden elemére kiterjedő tervezési feladatokat elvégzését is.

Fő tevékenységi köreik: tervezés, építőipari szolgáltatás és üzemeltetés, melyek szervesen kapcsolódnak egymáshoz, hiszen a fent említett tevékenységek nagy részben a vízépítéshez, a mélyépítéshez és az ezekhez fűződő szolgáltatásokhoz kapcsolódnak.

Az elmúlt időszak elnyert beruházásainak meghatározó eleme a Bodrogzug vízellátásának javítását, szabályozhatóvá tételét, ezáltal természeti állapotának hatékony megőrzését, helyreállítását célzó projekt.

Kivitelezéseik során különös gondot fordítanak a gyors, hatékony, precíz, magas színvonalú munkavégzésre. Versenyképességük megtartásához és a megfelelő minőségű munka biztosításához bevezették az ISO 9001: 2000, ISO 14001: 2005, ISO 50001: 2012 és az OHSAS 18001 tanúsítványi rendszert.

A projektről bővebben a <http://bodrogzugvizpotlas.hu> weboldalon olvashatnak

KÉRJÜK ÓVJA VÉDJE TERMÉSZETI ÉRTÉKEINKET!

AGGTELEKI NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG

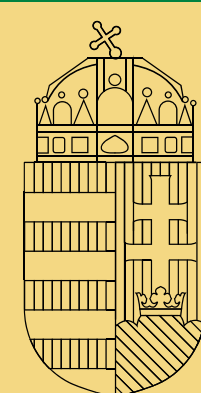
3758 Jósvafő, Tengerszem oldal. 1. - Tel.: (36) 48/506-000 Fax: (36) 48/506-001
info.anp@t-online.hu - www.anp.hu

Vízitúra belépési engedély: www.bodrogzug.hu

A tábla kihelyezése a „Vizes élőhelyek vízpótlásának javítása a Bodrogzug területén” című európai uniós támogatás segítségével, a Környezet és Energia Operatív Program (azonosító szám: KEOP-3.1.2/2F/09-11-2013-0017) keretein belül valósult meg.

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Regionális
Fejlesztési Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

AGGTELEKI NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG

TOKAJ-BODROGZUG TÁJVÉDELMI KÖRZET

BODROGZUG VÍZITÚRA TANÖSVÉNY

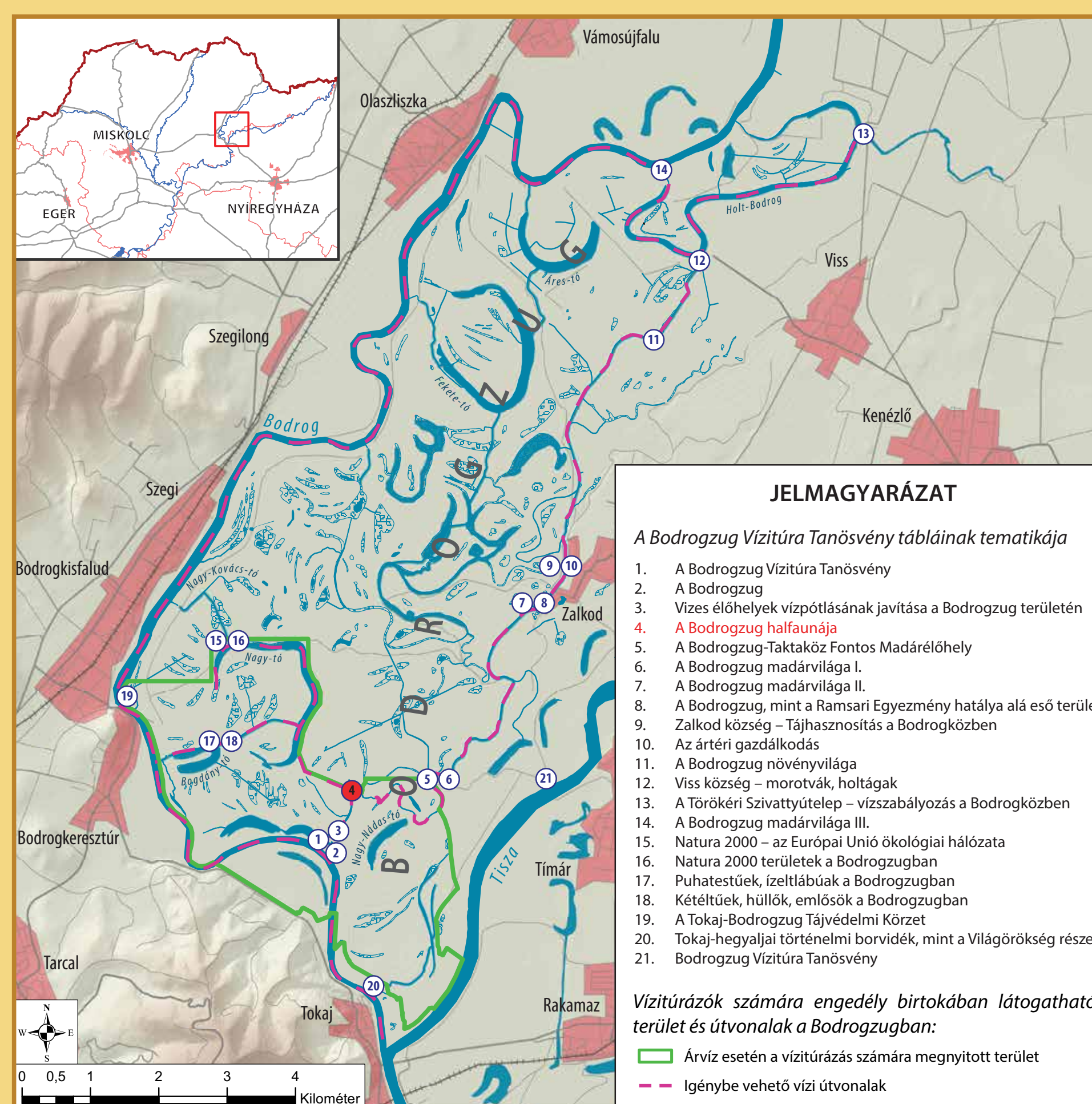
4

A Bodrogzug halfaunája

A Bodrogköz az Alföld felszíni és felszín alatti vizekben gazdag része. Mivel a Bodrogzug gyakorlatilag lakatlan, nehezen megközelíthető, valamint az év jelentős részében vízzel borított, élővilága viszonylag zavartalan. A tájat sűrű csatornahálózat szövi át, ezenkívül természetes tavak és holtágak tarkítják. Területén a kora tavaszi hóolvadási árvizek a legmagasabbak, míg a kisvizek télen és ősszel jelentkezők. A Bodrogzug Európában is nagy jelentőségű vizes élőhelynek számít.

Kutatások során nyilvánvalóvá vált, hogy a Bodrogzug halfaunája számos helyen – valamilyen formában – veszélyeztetett. Nyaranta, amikor egyébként is kevesebb a csapadék és folyamatosan szárad a terület, a víz felmelegszik és a felszabaduló gázok, valamint a csökkenő oxigéntartalom következtében gyakoriak a halpusztulások. Ezért a tavaszi áradással bekerülő ivadéktömeg jelentős része elpusztul, és a halállomány 4-5 uralkodó fajra korlátozódik (bodorka, csuka, sügér, szivárványos ökle, valamint az utóbbi években elszaporodott jövevény faj, az amúrgéb). Megtalálható még többek közt a naphal, menyhal, jász- és veresszárnyú keszeg és az ezüstkárász. Szerencsére azonban sok olyan kedvező élőhely maradt meg a területen, ahol ritka, védett halfajokkal is találkozhatunk. Ilyen pl. a lápi póc, amelynek legnagyobb populációja a Zsaró-érben fordul elő. A magyarországi Vörös Könyv a közvetlenül veszélyeztetett fajok közé sorolja ezt az ősi, pannóniai bennszülött fajt. Ugyanitt további két védett halfajunkat is megtalálhatjuk: a réti csík iszapos fenekű folyókban él, ám ha ezek kiszáradnak, magát az iszapba ásva még sokáig képes életben maradni. A vágócsík az előző két fajjal szemben a tiszta, kevésbé iszapos vizet kedveli, így csak a Bodrogban fordul elő. A homoki és halványfoltú küllő szintén él itt, melyek védettségét szűk elterjedési területük indokolja. Áramláskedvelő faj a széles és a selymes durbincs, de az áradásoknak köszönhetően bekerül morotvákba, csatornába is. A selymes durbincs természetvédelmi jelentősége kiemelkedő, mivel sehol máshol nem él a Földön, csak a Dunában és mellékfolyóiban. A szivárványos ökle kifejezetten kedveli a sekély, mocsaras, vízínövényekben bővelkedő vizeket, így kifejezetten otthonos környezetet biztosít számára a Bodrogzug.

Kivételes alkalmazkodóképességének köszönhetően megtalálható a balin, mely magányosan vagy néhány fős csoportokban keresi táplálékát a csatornában, holtágokban.

Selymes durbincs
(*Gymnocephalus schraetser*)

Fotó: Hoitsy György

Lápi póc (*Umbra krameri*)

Fotó: Hoitsy György

Vágó csík (*Cobitis taenia*)

Fotó: Hoitsy György

KÉRJÜK ÓVJA VÉDJE TERMÉSZETI ÉRTÉKEINKET!

AGGTELEKI NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG

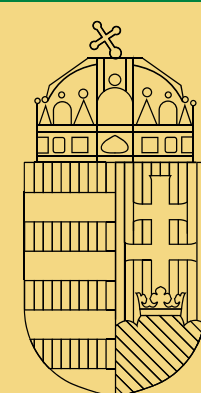
3758 Jósvafő, Tengerszem oldal. 1. - Tel.: (36) 48/506-000 Fax: (36) 48/506-001
info.anp@t-online.hu - www.anp.hu

Vízitúra belépési engedély: www.bodrogzug.hu

A tábla kihelyezése a „Vizes élőhelyek vízpótlásának javítása a Bodrogzug területén” című európai uniós támogatás segítségével, a Környezet és Energia Operatív Program (azonosító szám: KEOP-3.1.2/2F/09-11-2013-0017) keretein belül valósult meg.

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Regionális
Fejlesztési Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

AGGTELEKI NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG

TOKAJ-BODROGZUG TÁJVÉDELMI KÖRZET

BODROGZUG VÍZITÚRA TANÖSVÉNY

5

A Bodrogzug-Taktaköz Fontos Madárélőhely

Fontos Madárélőhelyek (IBA)

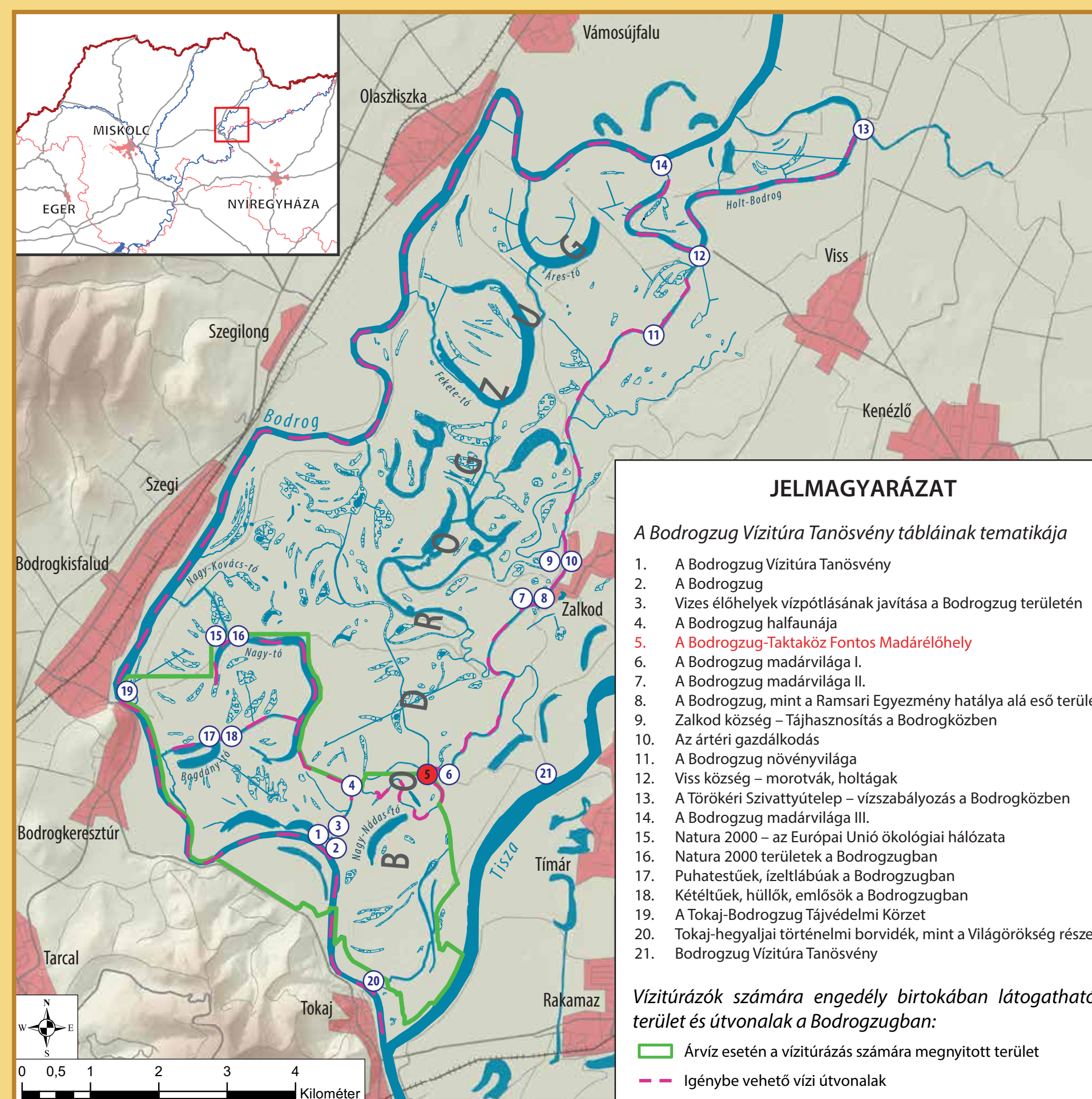
A Fontos Madárélőhelyek (Important Bird Areas – IBA) kijelölése a világ madárvédő szervezeteinek kísérlete arra vonatkozóan, hogy közös alapelvek alapján meghatározzanak egy olyan ökológiai hálózatot, ami – ha megfelelő védelemben részesül – biztosíthatja a Föld madárfajainak fennmaradását.

A madárfajok a környezet állapotának kiváló indikátorai, képviselőik mindenféle élőhelyen előfordulnak, ugyanakkor a madárvilág faji összetétele, sűrűsége érzékenyen jelzi a környezeti változásokat. Ráadásul a madarak rendszertana, elterjedése és biológiája sokkal jobban ismert, mint bármely más állat- vagy növénycsoporté, ezért állományainak monitorozása az egyik leghatékonyabb lehetőség a környezet állapotának figyelemmel kísérésére. Emellett a madarak rendkívül népszerűek a lakosság széles rétegeinek körében, így kiválóan alkalmasak arra, hogy rajtuk keresztül „szövetségeseket” szerezzünk a természetvédelem ügyének.

A Fontos Madárélőhelyek, mint kulcsfontosságú természetvédelmi területek, elég kicsik ahhoz, hogy teljes terjedelmükben megvédhetőek legyenek, ráadásul gyakran jelentős átfedésben vannak országos vagy európai szintű védett területekkel, illetve azok hálózatával.

Az IBA-k nem csupán a legfontosabb fészkelőhelyek közül kerülnek ki, de idetartoznak a világ madarainak jellegzetes gyülekező-, vonuló- vagy telelőhelyei is – így fordulhat elő, hogy pl. egy-egy folyószakasz, vagy a Balaton is Fontos Madárélőhely.

A területek hálózata, végső soron földrajzi és viselkedésökológiai értelemben is lefedi a madarak életének legfontosabb színtereit. Ideális esetben valamennyi IBA-terület önfenntartó populációkkal bír a legtöbb, a területen értelmezett jelölőfajból; vonuló fajokra értelmezve pedig a terület képes táplálékot, pihenőhelyet biztosítani a madártömegeknek a vonulási útvonal egy-egy állomásán.

Bodrogzug-Taktaköz Fontos Madárélőhely

A terület a nedves rétekhez, mocsarakhoz és az ártéri erdőkhez kötődő madarak fontos élőhelye. A haris egyik legjelentősebb hazai állománya a Bodrogtóban található. Emellett gém- és fattyúszerkőtelepei is jelentősek. A Bodrog ártere egyben fontos táplálkozóhelye a Zemplénben fészkelő fekete gólyáknak és a kistermetű békászósasoknak. A nagy kiterjedésű ártér fontos szerepet tölt be a madárvonulásban is. Ez különösen a daru és a fekete gólya esetében jól ismert. Valószínűleg jelentős a récefélék tavaszi vonulása is, de a víz alatt álló területet nem lehet áttekinteni, ezért erre vonatkozó adatokkal nem rendelkezünk.

Fattyúszerkő (*Chlidonias hybridus*)

Fotó: Molnár Antal

Fekete gólya (*Ciconia nigra*)

Fotó: Molnár Antal

KÉRJÜK ÓVJA VÉDJE TERMÉSZETI ÉRTÉKEINKET!

AGGTELEKI NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG

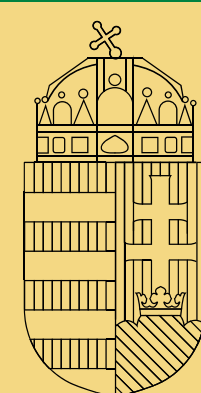
3758 Jósvafő, Tengerszem oldal. 1. - Tel.: (36) 48/506-000 Fax: (36) 48/506-001
info.anp@t-online.hu - www.anp.hu

Vízitúra belépési engedély: www.bodrogzug.hu

A tábla kihelyezése a „Vizes élőhelyek vízpótlásának javítása a Bodrogzug területén” című európai uniós támogatás segítségével, a Környezet és Energia Operatív Program (azonosító szám: KEOP-3.1.2/2F/09-11-2013-0017) keretein belül valósult meg.

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Regionális
Fejlesztési Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

AGGTELEKI NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG

TOKAJ-BODROGZUG TÁJVÉDELMI KÖRZET

BODROGZUG VÍZITÚRA TANÖSVÉNY

6

A Bodrogzug madárvilága I.

A Bodrogzug változatos természetföldrajzi adottságait és növényvilágának fantasztikus sokszínűségét figyelembe véve természetes, hogy a terület állatvilága (azon belül is a madárvilág) szintén kitűnik fajgazdagságával. Madártani szempontból nagy jelentőségű vizes élőhely. Ez a terület a pannon biogeográfiai régió egyik legjelentősebb, összefüggő vizes élőhelye, amelynek nedves rétjei, mocsarai, puhafás ligeterdői, nyíltvizes és vízinövénnel benőtt területei számos védett és veszélyeztetett élőlénynek nyújtanak menedéket, a vízimadarak számára pedig valóságos paradicsom. Mind a fészkelő, mind az ide csak táplálkozni járó, illetve vonuló és kóborló egyedeket figyelembe véve, 185 madárfajt írtak le a területen; ezek közül sok védett, illetve fokozottan védett. Ezért tartozik a Magyarországon bejegyzett, ún. Ramsari területek közé, amelyek különösen a vízimadarak élő- és táplálkozóterületeit hivatottak védeni, valamint a Natura 2000 hálózat különleges madárvédelmi területei közé, melyek az Európai Unió területén rendszeresen előforduló és átvonuló fajok nagy állományainak adnak otthont, illetve a vízimadarak szempontjából nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyeket foglalnak magukba. A madarak, természetes élőhelyük pusztulása miatt a Bodrogzughoz hasonló, háborítatlan területekre húzódnak vissza költeni, a vonuló fajok pedig nyugodt pihenő- és táplálkozóterületet találnak itt. Vándorlási időszakban nagyjából húszezer madár fordul meg a térségben. Fontos megemlítenünk, hogy a Bodrogzugban, a Bodrogtócsában és közvetlen környékükön költ az ország egyik legnagyobb harisállománya, de kiemelkedő értéként megtalálható a területen a parlagi- és a békászósas, valamint a fekete gólya is. Jelentős gém- és fattyúszerkőtelepek találhatók itt. Hazánk feketególya-állományának 1%-a él és táplálkozik a térségben.

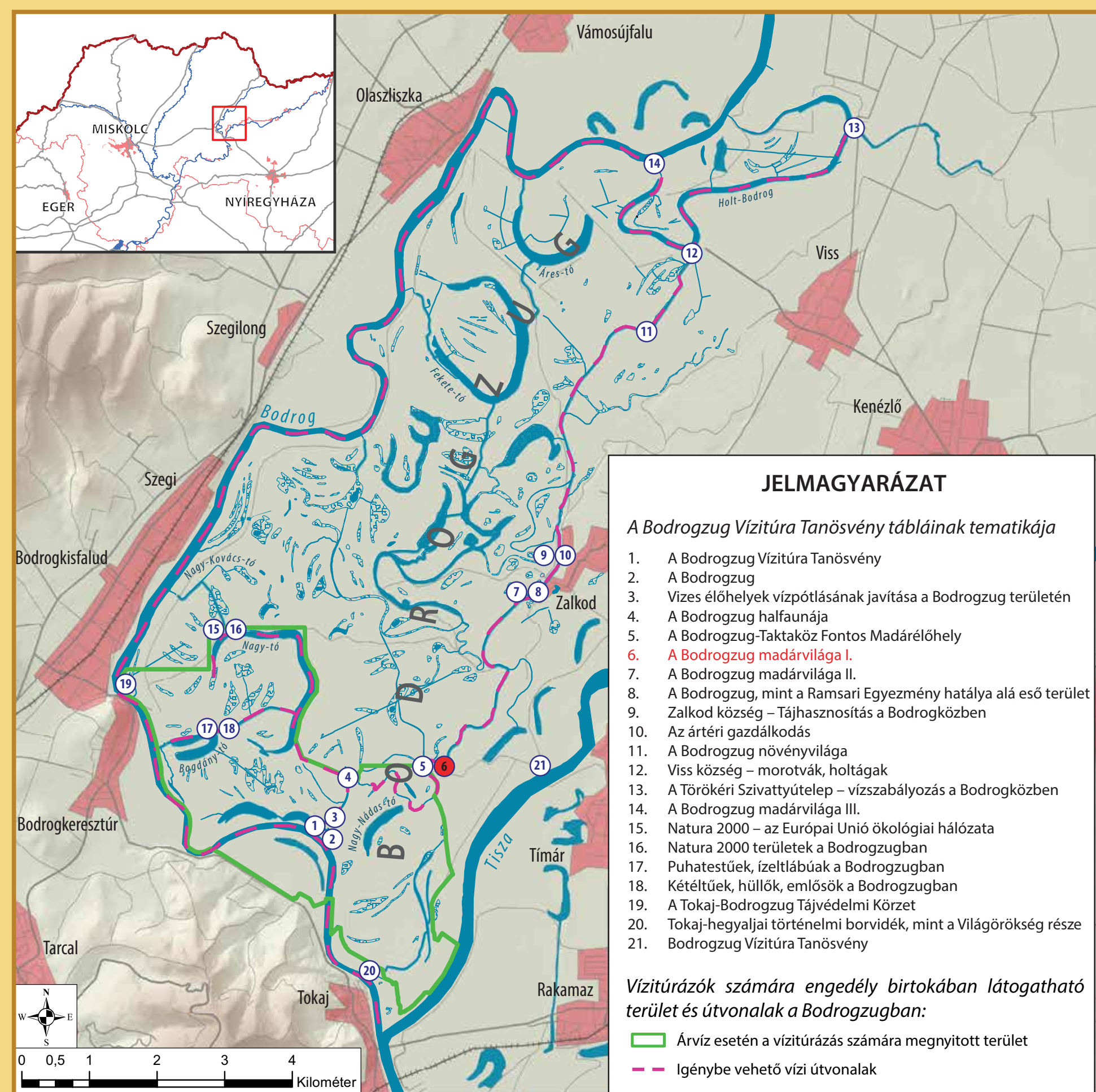
A Bodrozug legszínompásabb madarai a jégmadár és a gyurgyalag. Mindkettő meredek partoldalakra fűrt lyukakban költ.

A túrák során nem fordulhat elő, hogy az ember ne találkozzon valamelyik fecskefajjal. A molnárfecske nevét a néphit szerint onnan kapta, hogy az egyébként kékesfekete hátú madár farka felett egy fehér sáv látható, vagyis lisztes, mint egy molnár. A partifecske sötétbarna színű, hasa fehér, de a mellén egy barna sáv húzódik. Az egyetlen fecske, amely

Füstifecske (*Hirundo rustica*)

Fotó: Molnár Antal

meredek löszfalakba, partfalakba vájt üregekben költ. A füstifecske legjellegzetesebb vonása villás farktolla, amely az öregeknél sokkal hosszabb, mint a fiataloknál. A madár torka és homloka vörös, a hasa pedig világossárga. Szinte egész napját a levegőben tölti, kiválóan repül. A sarlósfecske a leggyorsabban repülő madarak közé tartozik. Latin neve „lábpatlant” jelent, s ez kicsi, fejletlen lábaira utal, melyek gyakorlatilag csak kapaszkodásra alkalmasak.

Szürke gém (*Ardea cinerea*)

Fotó: Molnár Antal

KÉRJÜK ÓVJA VÉDJE TERMÉSZETI ÉRTÉKEINKET!

AGGTELEKI NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG

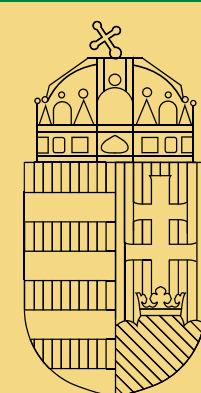
3758 Jósvafő, Tengerszem oldal. 1. - Tel.: (36) 48/506-000 Fax: (36) 48/506-001
info.anp@t-online.hu - www.anp.hu

Vízitúra belépési engedély: www.bodrogzug.hu

A tábla kihelyezése a „Vizes élőhelyek vízpótlásának javítása a Bodrogsziget területén” című európai uniós támogatás segítségével, a Környezet és Energia Operatív Program (azonosító szám: KEOP-3.1.2/2F/09-11-2013-0017) keretein belül valósult meg.

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Regionális
Fejlesztési Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

AGGTELEKI NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG

TOKAJ-BODROGZUG TÁJVÉDELMI KÖRZET

BODROGZUG VÍZITÚRA TANÖSVÉNY

A Bodrogzug madárvilága II.

Elég körülnéznünk ahhoz, hogy megállapítsuk, a Bodrogzug egy igazi vízimadár-paradicsom. Ha túrázásunk során csöndben figyelünk, vagy meg-megállunk egy kis időre, sok szép madarat láthatunk.

Februártól októberig biztosan megpillanthatjuk itt a kárókatont. Telepesen fészkelő madár, jellegzetes, magas fára épült fészektelepeit könnyű felismerni, mert meszes ürüléke hamar elpusztítja a fát. A Bodrogyuban két hatalmas telepen 250 pár költ, de több kisebb telepet is lehet látni útközben.

Alkonyatkor a csatornák fölé belógó faágakon megfigyelhetjük a bakcsót, ugyanis ilyenkor indul vadászni éjszakai zsákmányára, főleg békákra. Jellemzőes „kvak-kvak” kiáltásairól kapta népi nevét: vakvarjú.

A nagy kócsag sekély, alacsony növényzettel ritkán borított vízben lesi zsákmányát: halat, lárvákat, békákat vagy akár a kisemlősöket. A hófehér tollazatú, kb. 90 cm magas madár lába barnásfekete, vállán hátranyúló, foszladozott dísztollak láthatók.

A kis kócsag szintén jellegzetes költőfaja a Bodrogzugnak, rokonától elsősorban a mérete különbözteti meg (50-60 cm), de a fejről lógó hosszú dísztoλλak is jellemzők rá.

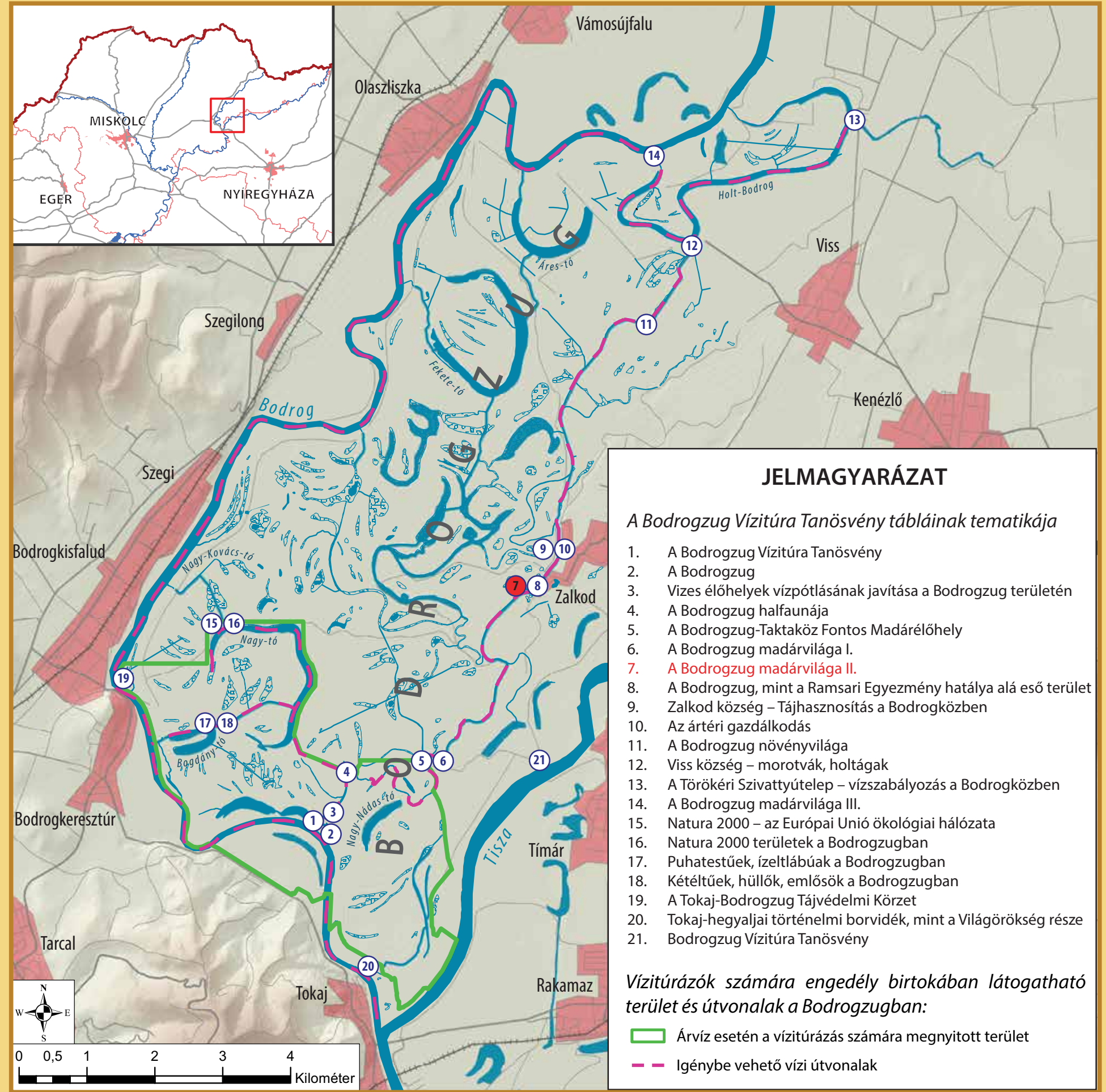
Sekély vízben keresi táplálékát az íbiszfélékhez tartozó kanalasgém. A fehér színű, nagy termetű madár hosszú, kanálformában végződő csőréről ismerhető fel. Áprilistól szeptember végéig tartózkodik a területen. Fokozottan védett, természetvédelmi értéke 500 000 Ft.

A récefélék családjának sok képviselőjét leírták már a területen. A legismertebb a tőkés réce, kis számban költ a kanalsréce, amelyet minden más récefajtól megkülönböztet nagy, kanálszerű csőre. A fokozottan védett cigányréce egyik legnagyobb hazai populációja költ a Bodrogyugban.

Cigányréce (*Aythya nyroca*)

Fotó: Molnár Antal

A sólyomalkatúak szintén igen sok fajjal képviseltetik magukat. 19 féle ragadozó madarat észleltek eddig, ebből 10 fokozottan védett. Ezek közül a legnagyobb ritkaság a rétisas. A nagytermetű, 60-90 cm-es nagyságot is elérő ragadozó halat, vízimadarakat, nyulat zsákmányol és víz melletti öreg fák csúcsához közel építi fészket. Természetvédelmi értékét 1 000 000 Ft-ban állapították meg. A nagyobb termetű sasok közül rendszeresen táplálkozik itt a parlagi sas. Gyakorta költ a Bodrozugban a kabasólyom, talán a legügyesebb légi vadász valamennyi sólyomfajta közül.

Evezés közben a csónakból, kajakból is könnyen megpillantható a guvatfélékhez tartozó szárcsa. A kb. 40 cm-es madár fekete színű, csőre és homloka pedig fehér. A tavaszi időszakban, májustól a fiókákkal együtt úszkáló családokat is meg lehet figyelni.

A sirályfélék közül mindenképp érdemes megemlíteni a dankasirályt, mert igen gyakori költőfaj, sokszor látható.

A vízitők és tünderrózsa levelei között fekete foltokként fel-feltűnnek a vízityúkok és csibéik.

Rétisas (*Haliaeetus Albicilla*)

Fotó: Molnár Antal

KÉRJÜK ÓVJA VÉDJE TERMÉSZETI ÉRTÉKEINKET!

AGGTELEKI NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG

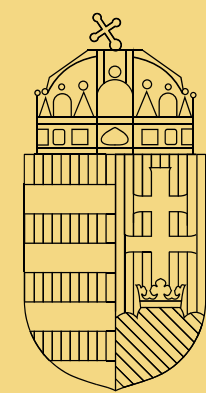
3758 Jósavető, Tengerszem oldal. 1. - Tel.: (36) 48/506-000 Fax: (36) 48/506-001
info.anp@t-online.hu - www.anp.hu

Vízitúra belépési engedély: www.bodrogzug.hu

A tábla kihelyezése a „Vizes élőhelyek vízpótlásának javítása a Bodrogsziget területén” című európai uniós támogatás segítségével, a Környezet és Energia Operatív Program (azonosító szám: KEOP-3.1.2/2F/09-11-2013-0017) keretein belül valósult meg.

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Regionális
Fejlesztési Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

AGGTELEKI NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG

TOKAJ-BODROGZUG TÁJVÉDELMI KÖRZET

BODROGZUG VÍZITÚRA TANÖSVÉNY

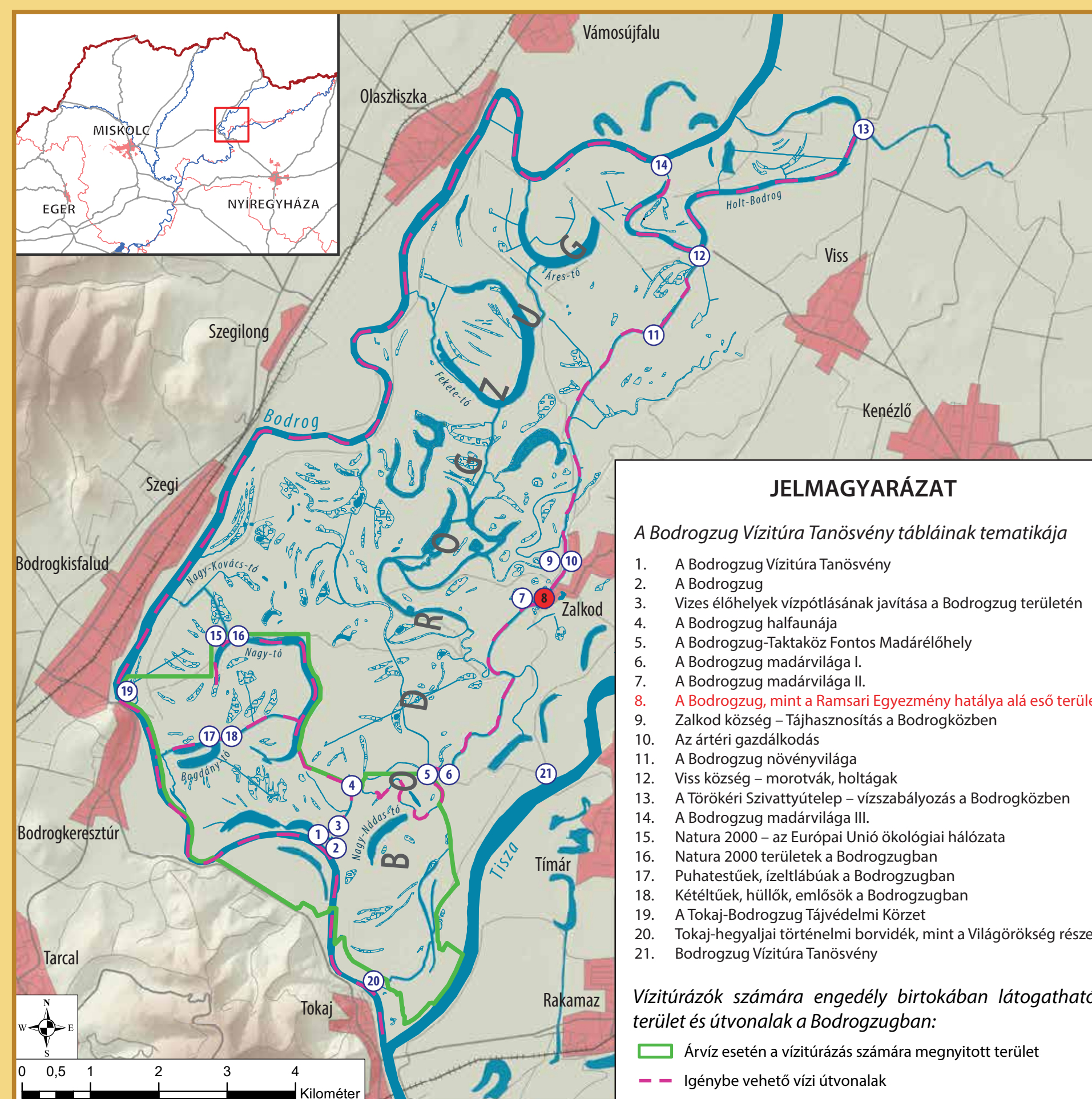
8 A Bodrogzug, mint a Ramsari Egyezmény hatálya alá eső terület

1971. február 2-án az iráni Ramsar városában írták alá a nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyekkel kapcsolatos nemzetközi szerződést. A XX. század második felében a vizes területek átalakításának, pusztulásának felgyorsuló üteme eredményezte azt a nemzetközi összefogást, mely e szerződés létrehozásához vezetett. Az egyezmény az egyik legnagyobb múltú természetvédelmi megállapodás, amely 1975-ben lépett hatályba. 2015-ig 163 ország csatlakozott hozzá, és a nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyek listáján 2056 terület kapott helyet az elmúlt évtizedekben, melyek összesen 193 861 739 hektáron helyezkednek el. A csatlakozó országok eredetileg a rohamosan csökkenő vízimadár-állományoknak kívántak védelmet biztosítani. A tapasztalatok azonban hamar rávilágítottak arra a tényre, hogy az élőhelyek védelme önmagában nem elegendő, magát az ökológiai rendszert kell megőrizni, amely képes az ott előforduló fajok eltartására.

Az egyezmény legfontosabb célja a vizes élőhelyek megőrzése, fenntartható vagy bölcs hasznosításuk elősegítése, és az erre vonatkozó, megfelelő jogi, intézményi és együttműködési keretek biztosítása. A vizes területek erőforrásainak hasznosítását olyan módon célozza meg, hogy azok ökológiai jellegét nem befolyásolja, célja tehát a rövid távú kizsákmányolás helyett a hosszabb távú, fenntartható hasznosítás.

„Wetland”-nek, azaz vizes élőhelynek nevezzük azokat a területeket, ahol a természeti környezet és az ahhoz tartozó növény- és állatvilág számára a víz az elsődleges meghatározó tényező, ahol a talajvíz szintje a felszín közelében van, vagy ahol a talaj időszakosan vagy állandóan vízréteggel borított.

Magyarország 1979-es csatlakozását követően jelentős számú vizes területet jelölt a Nemzetközi jelentőségű vizes területek jegyzékére. Ezt követően 1989-ben, majd 1997-ben, 2001-ben, 2004-ben, 2006-ban és 2008-ban került sor ismét területek jelölésére, így jelenleg 29 hazai

vizes élőhely található a Ramsari Jegyzéken, összesen 243 410 hektár kiterjedéssel. A magyarországi Ramsari területek a Kárpát-medence szinte valamennyi jellemző vizes élőhelytípusát magukba foglalják: tavakat, mocsarakat, szikes tavakat, lápok, holtágakat, folyószakaszokat, nedves réteket, valamint ember alkotta halastavakat, víztárolókat.

A Bodrogzug 1989 óta Ramsari terület. A védetté nyilvánított, vizes élőhelyek 3 782 hektárt foglalnak el, melyek több szempontból is megfelelnek a védetté nyilvánítás kritériumainak. Vándorlási időszakban több mint 20 ezer madár fordul meg itt, valamint itt található a fekete gólya európai állományának 1%-a. A nedves rétek, mocsarak, puhafás ligeterdők, vízinövényekkel benőtt és nyílt vízfelületek nemcsak számos ritka és védett madárfajnak adnak otthont, hanem őshonos halainknak, védett kételtűeknek, hüllőknek és ritka, vizes élőhelyekhez kötött növényeknek is.

Üde mocsárrét

Fotó: Felházi László

Morotva

Fotó: Molnár Antal

KÉRJÜK ÓVJA VÉDJE TERMÉSZETI ÉRTÉKEINKET!

AGGTELEKI NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG

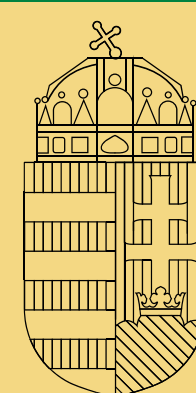
3758 Jósvafő, Tengerszem oldal. 1. - Tel.: (36) 48/506-000 Fax: (36) 48/506-001
info.anp@t-online.hu - www.anp.hu

Vízitúra belépési engedély: www.bodrogzug.hu

A tábla kihelyezése a „Vizes élőhelyek vízpótlásának javítása a Bodrogzug területén” című európai uniós támogatás segítségével, a Környezet és Energia Operatív Program (azonosító szám: KEOP-3.1.2/2F/09-11-2013-0017) keretein belül valósult meg.

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Regionális
Fejlesztési Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE